

Høringsuttalelse fra Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet (NTNU) om:

”BIBSYS framtidig organisering og oppgaver”. Innstilling fra et arbeidsutvalg oppnevnt av UFD 3. mars 2004

Innstillingen om BIBSYS sin framtidige organisering og oppgaver har vært imøtesett med stor spenning. Behovet for en slik gjennomgang har lenge vært tydelig. Utvalget har på kort tid avgitt en grundig og velskrevet innstilling. NTNU slutter seg i det store og hele til de viktigste konklusjonene i innstillingen.

Kommentarer til enkelte av forslagene gis nedenfor for å peke på hva vi mener det er viktig å vektlegge.

Biblioteksystemet

Innstillingen anbefaler at det foretas ”en grundig vurdering av fordeler og ulemper ved å skifte ut det nåværende systemet med et nytt system” (side 8).

NTNU mener det er særdeles viktig at en slik vurdering ikke trekker ut i tid. Flere forhold taler for at det haster med å overføre BIBSYS til et basissystem bygd på nyere programmeringsprinsipper.

Brukergrensesnittene og funksjonaliteten for de interne arbeidsrutinene er foreldet og innebærer at bruk av systemet har en høy terskel og krever grundig opplæring. Arbeidsprosessene i bibliotekene bestemmes i stor grad av basissystemet og dette har vært nærmest uforandret de siste 20 årene. Systemet er etter hvert blitt svært dyrt og tungvint å vedlikeholde. Vi vil samtidig understreke at det er viktig med en grundig vurdering på forhånd, slik at vi sikrer at de kvalitetene som ligger i dagens system blir videreført.

Vi støtter fullt ut at BIBSYS i større grad enn hittil kombinerer egenutvikling med kjøp av produkter der dette gir det beste resultatet.

Kombinasjonen av bibliotekfaglig og IT-faglig kompetanse ved BIBSYS gjør denne organisasjonen unik som systemutvikler og -drifter i biblioteksammenheng. Det enkelte biblioteket rår på ingen måte over en tilsvarende kompetanse. Det er derfor viktig at BIBSYS-organisasjonen, mot betaling, kan bistå bibliotekene i ulike faglige spørsmål, bl.a. ved anskaffelse og implementering av aktuelle produkter. Vi er også enig i at BIBSYS bør kunne løse utviklingsoppgaver på oppdrag fra ett eller flere bibliotek.

Organisering og styring

Å finne balansepunktet mellom faglig og representativ innflytelse på den ene siden og effektiv styring på den andre er den store utfordringen i valg av styreform.

Innstillingen beskriver problemene med dagens styreform og konkluderer med at både en aksjeselskapsmodell og statlig forvaltningsselskap kan bidra til bedre styringssystemer i et framtidig BIBSYS. Trenden i norsk offentlighet har over en viss tid vært å forlate foretaksmodellen til fordel for fristilling og omdanning til selvstendige rettssubjekter, i mange tilfeller statlig aksjeselskap. Følgende formulering kan man lese på Rapportens side 37: ”Forbedring av styringsevnen vil skje gjennom at eierskapet blir tydeligere, og kommer klarere til uttrykk i organisasjonens styrende organer. Eierne vil føle et større ansvar innen den formelle rammen som aksjeloven setter”.

BIBSYS har sin primære tilknytning til bibliotek innen universitets- og høyskolesektoren. At disse institusjonene også i fremtiden forblir forvaltningsorganer kan være argument for at BIBSYS også skal fortsetter som forvaltningsorgan. Det er imidlertid et klart behov for en sterkere betoning av kunde- leverandørforholdet mellom BIBSYS og medlemsbibliotekene. Utredningen påpeker videre behovet for et handlekraftig styre og at dette ikke bør settes sammen ut fra representativitet.

Det er uklart hvordan utvalget ser for seg sammensetningen av BIBSYS sitt fremtidige styre. NTNU vil fremheve betydningen av at den bibliotekfaglige kompetansen gis en bred plass.

BIBSYS er blitt til gjennom et nært samarbeid med brukermiljøene i de samarbeidende bibliotekene. Dette har gitt BIBSYS en unik posisjon i bibliotekene og Norge har lenge stått i en særstilling pga BIBSYS sin plass som nasjonalt system. Dette har uten tvil bidratt til å utløse den entusiasme og innsatsvilje som ligger bak BIBSYS-systemet.

Vi ser imidlertid at organer som rådmøtet og statusmøtene har utspilt sin rolle, og vi er også enige i at referansegruppene bør avvikles i sin nåværende form. Samtidig vil vi understreke at det må være viktig å ivareta brukerinnflytelsen også i framtida. Ved utarbeidelse av nye tjenester og forbedring av eksisterende, må brukerne av BIBSYS kunne påvirke. Utvalget er uklar på hvordan en ordning med brukerfora er tenkt. En løsning for hvordan brukerinnflytelsen skal ivaretas bør utredes nærmere.

Utredningen påpeker viktigheten av at BIBSYS knyttes sterkt opp mot en nasjonal bibliotekstruktur. Omfanget og verdien av de nasjonale oppgaver som BIBSYS utfører må tydeliggjøres. Videreutvikling av disse funksjonene er viktig og må være et nasjonalt ansvar som sikres gjennom finansiering direkte fra statlige myndigheter. Med tiden kan BIBSYS slik sett komme i en enda tettere organisatorisk og funksjonell sammenheng med Nasjonalbiblioteket og Norsk digitalt bibliotek.

Med de usikkerheter som finnes når det gjelder regler for statlige støtteordninger til aksjeselskaper, moms-regler, etc., og med BIBSYS sin plass som en viktig del av den nasjonale infrastrukturen for hele biblioteksektoren, kan det være argumenter som tilsier at organisering av BIBSYS som et statlig forvaltningsorgan er å foretrekke.

Universitetsdirektøren er imidlertid av den oppfatning at dette kan løses innenfor de rammer som gjelder for et aksjeselskap, og at en slik modell på en bedre måte tar hånd om de styringsmessige utfordringer som BIBSYS har.

Innstillingen fra utvalget om framtidig organisering støttes.

Forslaget til finansieringsordninger støttes under forutsetning av at ikke basistjenestene blir avhengige av prosjektmidler. Vi viser til våre nabolands økonomiske satsing på deres respektive biblioteksystemer, både til drift og utviklingsprosjekter (side15-19).